

Sammendrag

Den amerikanske mission. Mytologi og magt.

Aarhus Universitetsforlag 2023. ISBN 978 87 7219 679 4

418 sider inklusive noter, litteraturliste og register

Bogen tager sit udgangspunkt i to markante udviklinger, der præger USA i dag: For det første, at den verdensorden, USA lagde grunden til efter Anden Verdenskrig og som blev forsøgt virkeliggjort med afslutningen på den kolde krig er i hastig forandring. Nye magtcentre udfordrer USA og den liberale verdensorden. Der er en klar tendens til, at opstigende stater i det globale syd, som bredt omfatter Latinamerika, Afrika og Asien, trods indbyrdes store uenigheder og under tiden i direkte konflikt med hinanden, har fælles interesser i opposition til USA's og Vestens globale dominans. Det blev især tydeligt med Ukrainekrigen, hvor 141 stater i FN fordømte Ruslands angrebskrig, men hvor det alene er de vestlige stater, som bakker op om sanktioner mod Rusland, mens store ikke-vestlige stater har argumenteret direkte mod sanktioner. Denne udvikling er blevet sammenfattet i formuleringen: *The United West, divided from the Rest*. (European Council of Foreign Relations). Situationen diskuteres intensivt i USA, hvor der blandt politikere synes udbredt enighed om, at skal USA fastholde sin unipolære magtposition må Kina, som det formuleres i Biden administrationens sikkerhedsstrategi, inden for en tiårig periode "udkonkurreres og udmanøvreres". Andre argumenterer for, at USA skal gentænke sin sikkerhedspolitik og reformulere den i et multipolært perspektiv. De vil argumentere for, at skal USA og Vesten forsvare og udvikle sine civilisatoriske gevinster i form af frihed, menneskerettigheder og demokrati er det, som allerede Samuel P. Huntington formulerede det i 1996, nødvendigt med en *Remaking of World Order*.

For det andet, at USA er præget af alvorlige konflikter på kryds og tværs af unionen, der politisk splitter landet: på den ene side mellem eliterne især på Østkysten, der prioriterer globalisering, en stærk føderal stat og refererer til amerikanismens universelle værdier, de mener gør USA exceptionel og til naturlig leder af verden. På den anden side de grupper, som hylder en ny nationalisme, som især Donald Trump har ført frem i sin kampagneretorik under sloganet *Make America Great Again*, der nyder bred opbakning hos mange amerikanere. Det er ofte arbejdere fra traditionelle erhverv og industri, folk fra landbruget eller små næringsdrivende, der alle synes, de er blevet marginaliserede ofre for eliternes politik. Det er også store kristne evangeliske grupper, der er utilfredse med den føderale politik og der er innovative iværksættere, som mener den føderale stat fylder og bestemmer

for meget. Den økonomiske ulighed vokser, raceproblemer flourer og der er store problemer med hjemløshed, mens masseskyderier er et voksende onde i det amerikanske samfund. Dertil helt åbenlyse politiske problemer med et præsidentvalg, der i 2021 førte til stormen på Kongressen og en mulig præsidentkandidat ved valget i 2024, der er under alvorlige anklager for gentagne gange at have forbrudt sig mod amerikansk lov samt en stadig mere bitter politisk kamp mellem republikanere og demokrater i den amerikanske kongres.

Det store og oplagte spørgsmål er om USA med så store indenrigspolitiske problemer og konflikter vil være i stand til at opretholde sin globale position og afskrække opstigende magter som Kina fra at udfordre den amerikanske globale dominans. Måske endnu mere prekært er spørgsmålet om der faktisk er en direkte sammenhæng mellem de store indenrigspolitiske problemer og USA's forsøg på opretholdelse af global dominans. Allerede forfatningsfædrene var bekymrede for, at den amerikanske frihed ville være truet, hvis USA ville udtrække sin magt udover den vestlige hemisfære.

Bogen er inddelt i en indledning, Del 1 med kapitlerne 1-7, der diskuterer verdensanskuelse og identitet, fremstiller amerikansk mytologi og definerer amerikanisme til forskel fra nationalisme. Del 2 med kapitlerne 8-19, der udfolder den sikkerhedspolitiske tænkning i den progressive æra (1897-1920) og diskuterer forholdet mellem mytologi og sikkerhedspolitik. Del 3 med de tre store kapitler 20, 21 og 22, der diskuterer begreberne sekularisme og demokratisk fred, fremstiller paradigmeskiftet efter Pearl Harbor og Anden Verdenskrig og i det sidste kapitel den sikkerhedspolitiske reaktion på afslutningen af den kolde krig og respons på 9/11 samt den aktuelle rivalisering mellem USA og Kina. Bogen er forsynet med et stort noteapparat, litteraturliste, der opregner den litteratur, der i bogen er citeret og direkte henvist til samt et register.

Indledning og Del 1

Med henblik på at undersøge om forfatningsfædrenes bekymringer for, at det amerikanske samfunds frihed og de individuelle liberale rettigheder kommer under pres som følge af USA's ambition om globalt lederskab og dominans analyserer bogen for det første konturerne i USA's sikkerhedspolitiske tænkning fra USA's grundlæggelse frem til Joe Biden administrationens nationale sikkerhedspolitiske strategi, som blev offentliggjort i oktober 2022. Denne lange historie fremstilles og analyseres med nedslag i, hvad der argumenteres for er nogle afgørende begivenheder i sikkerhedspolitikens historie, der bidrog til udvikling af en række grundbegreber og temaer i dens teori. Det drejer sig om hele ekspansionen på det nordamerikanske kontinent i det 19. århundrede, hvor den amerikanske union voksede fra 13 til hele 50 stater (Hawaii og Alaska blev amerikansk

kontrollerede territorier men først formelt indlemmet som delstater i unionen i 1959) i en kolossal territorial udvidelse, som der argumenteres for gør det særdeles vanskeligt at anvende det udbredte begreb 'isolationisme' for amerikansk sikkerhedspolitik i perioden og at begrebet 'unilateralisme' er mere præcist. En særlig plads vies til den såkaldte 'progressive æra' fra ca. 1897 – 1920, hvor USA's kontinentale ekspansion er afsluttet og præsidenterne Theodore Roosevelt og Woodrow Wilson i stigende grad formulerer et sikkerhedspolitisk grundlag for et globalt orienteret USA. Angrebet på Pearl Harbor i 1941 udløste en revolution i amerikansk sikkerhedspolitisk tænkning, der politisk blev udmøntet i den store sikkerhedspolitiske reform i 1947 og det berømte dokument, NSC-68, fra det nyoprettede Nationale Sikkerhedsråd i 1950. Afviklingen af den kolde krig samt USA's reaktion på 9/11, terrorismen i New York og Washington, DC 11. september 2001, analyseres og danner grundlag for diskussion af USA's konfrontative politik over for Kina, der blev iværksat under Donald Trump og videreført under Joe Biden administrationen.

Hele denne lange oprulning af konstellationen af amerikanske sikkerhedspolitiske begreber undersøges i perspektiv af, hvad der i bogen fremstilles som amerikansk mytologi. Fremfor at undersøge den sikkerhedspolitiske udvikling med udgangspunkt i traditionel international politik teori (IP teori) udvikler bogen en anden tilgang, der trækker på to centrale begreber, som diskuteres i bogens indledning, 'verdensanskuelse' og 'politiske myter'. Det er i kapitel 1-3, at bogens teoretiske – eller nok snarere filosofiske – greb konstrueres. Der argumenteres for, at 'verdensanskuelse' bedre åbner for forståelse og analyse af national identitet og det stadig mere udbredte begreb om civilisationsstater end IP teori fordi det inddrager både fornuft og følelser i analysen – navnlig følelser af tilhør og eksklusion i fællesskaber. Verdensanskuelse er dynamisk i den forstand, at den afhænger af historiske sammenhænge og udviklinger, men samtidig er udtryk for et stabilt syn på verden. Bestemmelserne af verdensanskuelse fører videre til en diskussion af begrebet 'identitet', der baserer sig på den klassiske definition af Aristoteles, hvor identitet formelt er en treleddet størrelse sammensat af numerisk identitet, generisk identitet og kvalitativ identitet (Aristoteles, Fink). Der argumenteres for, at denne aristoteliske bestemmelse, som vedrører enkeltting eller individer, ikke uden videre kan overføres til at omfatte grupper eller kollektive enheder fordi disse ikke nødvendigvis er i besiddelse af numerisk identitet. I stedet indtræder begivenhed som surrogat for numerisk identitet og dermed får begivenheder en afgørende vigtig betydning i fortællinger om national identitet og civilisation. Ifølge den tyske filosof Karl Jaspers sker de store ændringer i individers verdensanskuelse i det han kalder grænsesituationer, dramatiske situationer f.eks. i forbindelse med fødsel, død, krise eller vigtige overgange livet. Historiske begivenheder som f.eks. fremsættelse af den amerikanske

Uafhængighedserklæring, angrebet på Pearl Harbor eller 9/11 kan ses som sådanne kollektive grænsesituationer, hvor den nationale identitet, skabes, rystes, forandres og politiske myter opstår. En vigtig præmis for bogens tilgang til analysen af USA's sikkerhedspolitiske historie er, at myter i moderne tid er akkurat ligeså vigtige for menneskets måde at tilpasse sig sin verden på, at moderne mennesker har det samme behov for myter og mytologi, som mennesker havde i det klassiske Grækenland. Med myter forstår mennesket sig selv i den store sammenhæng (hvad end den måtte være), sin oprindelse og sit ophav med henblik på at begribe sin fremtid og dermed spiller myter og mytologi en uomgængelig og nødvendig rolle i menneskers eksistentielle forhold og det gælder selvfølgelig også fortolkninger af nation og civilisation, hvis betydninger derfor samler sig i fortolkningsfællesskaber. Den tyske filosof Hans Blumenberg lærer os i sit værk *Arbeit am Mythos*, at myter gør den ukendte verden beboelig. Derfor er myter, som det ellers er almindeligt at bruge mytebegrebet i dag, ikke blot fejlagtige eller falske fortællinger, men rummer, som den franske semiotiker Ronald Barthes i 1957 skrev i sit værk *Mytologier* både noget sandt og noget usandt: Barthes definerer myter som forvanskninger, men de kan også forstås som udkast til forståelse af verden og virkelighed, der ikke lader sig indfange i forstandens viden. Det definerer ifølge Blumenberg mytens funktion, der ikke er videnskabelig sandhed, men netop at give betydning til det ukendte og dermed tilvejebringelse af sammenhæng og tilhørsforhold til verden. Derfor har myter stadig appel selvom videnskabelige analyser har splittet dem ad. Bogen argumenterer for, at det også gælder politiske myter og argumentationen her er især inspireret af den italienske filosof Chiara Botticis pionerarbejde om den politiske mytes filosofi.

Det er således bogens påstand, at der med etableringen af USA udvikles en mytologi, som former de teoretiske begreber i sikkerhedspolitikken. Det indebærer, at sikkerhedspolitikken og myterne om amerikansk identitet hænger nært sammen og at der i de amerikanske myter kommer en verdensanskuelse til udtryk, der udgør en intellektuel og følelsesmæssig horisont for udformning af amerikanske politik i almindelighed og af sikkerhedspolitik i særdeleshed.

I kapitel 4 analyseres tre velkendte og indflydelsesrige myter om amerikansk historie og identitet: *A Modell of Christian Charity*, der nok er bedre kendt som *As A City Upon A Hill*. En tale, der blev holdt i 1630 af grundlæggeren af Massachusetts Bay Colony John Winthrop, men først kendt i det amerikanske samfund da den amerikanske historiker Perry Miller i sin bog *Errand into the Wilderness* fra 1956 gjorde den berømt ved at lade amerikansk historie begynde med puritanernes kolonisering. Bogen viser, at det er en moderne politisk myte opstået midt under den kolde krig, men siden med en kolossal indflydelse på amerikansk selvforståelse. Det er myten om det amerikanske folk udvalgt af

gud til i den nye verden at skabe den bedste civilisation, som alle andre civilisationer vil stræbe efter at efterligne, hvilket i videre forstand betyder, at USA har en forsynsbestemt mission om at rejse den faldne menneskehed. Begivenheden, der knyttes til myten, er puritanernes kolonisering, der i Perry Millers fortolkning er starten på Amerika og dermed den ældste begivenhed i opbygningen af fortællingen om amerikanisme og amerikansk identitet, men det er samtidig og paradoksalt nok den nyeste myte, udviklet under den kolde krig, der føjes til amerikansk mytologi. I de senere kapitler, navnlig kapitel 7, vises at denne myte i høj grad er et svar på et presserende behov for efter Anden Verdenskrig og den identitetskrise, der udviklede sig i USA på dette tidspunkt, om en sammenhængende historie til at fortælle, hvad det amerikanske i amerikanismen er. Analysen af denne første myte trækker naturligvis på en bred vifte af historiske fremstillinger, men helt centralt står Daniel T. Rodgers' bog *As A City On A Hill. The Story of America's Most Famous Lay Sermon* fra 2018, der i detaljer påviser, at Winthrops tale først blev almindelig kendt under den kolde krig. Myten er ofte sat i forbindelse med begrebet 'isolationisme' ofte med henvisning til George Washingtons *Farewell Address*. Isolationisme er et sikkerhedspolitisk begreb, der i udbredt grad bruges til at karakterisere USA's politik frem til Anden Verdenskrig, men der argumenteres i hele bogen for, at unilateralisme er et mere præcist begreb end isolationisme.

Den anden myte, der analyseres er, *Manifest Destiny*, som var titlen på en artikel af journalisten John L. O'Sullivan i et månedsmagasin i forbindelse med debatten om indlemmelse af staten Texas i den amerikanske union. Myten er kendt og særdeles grundigt analyseret og diskuteret i amerikansk faglitteratur, hvor bogens analyse navnlig trækker på den svensk-amerikanske historiker Anders Stephansons grundige studie, der dokumenterer den reformerte kristendoms store indflydelse på amerikansk sikkerhedsteori- og politik i det 19. århundrede og frem til Ronald Reagan. Som i myten *As A City Upon A Hill* understreger *Manifest Destiny* det amerikanske folk som udvalgt med en forsynsbestemt mission, nemlig at sikre unionen – på et tidspunkt hvor den trues af splittelse mellem stater, der vil fastholde slaveri og stater, der vil have det forbudt – fra kyst til kyst på det amerikanske kontinent. Det er en mission om at civilisere det amerikanske Vesten og med Thomas Jeffersons ord at skabe et *Empire of Liberty* baseret på et reformeret kristent grundlag med frihed som det helt centrale begreb.

Den tredje myte handler om *Winning the West*, USA's ekspansion i det 19. århundrede og dermed realiseringen af *Manifest Destiny*. Den mytologiske tekst om *Winning the West* er historikeren Frederick Jackson Turners legendariske forelæsning *The Significance of the Frontier in American History* fra 1893, som placerer *the Frontier* (grænselandet) som et helt centralt begreb i amerikansk

historie, sikkerhedspolitik og identitet. Det vises, hvordan det i Turners begreb om *the Frontier* samler sig en fortælling om, hvordan den amerikanske nation (eller snarere union, der bruges som synonym for nation, der som begreb i amerikansk sammenhæng er belastet af den europæiske nationalisme) skabes i grænselandet, da hvide europæiske indvandrere i civilisationsprocessen afskaller deres europæiskhed og bliver amerikanere. Det er samtidig skabelsen af myten om individualitet og bosætteridentitet. *Winning the West* er således en proces, hvor USA ved at opnå hegemonisk magt over det nordamerikanske kontinent opfyldte *Manifest Destiny* gennem civilisering af *the Wilderness* og derved blev amerikansk. Processen blev gennemført ved hjælp af territorial erobring bl.a. gennem krig, etnisk udrensning og fjernelse af den oprindelige befolkning.

Det konkluderes, at de tre myter udgør en substantiel del af amerikansk mytologi, der formidler en religiøs funderet fortælling om det udvalgte folk med en forsynsbestemt mission om at civilisere det nordamerikanske kontinent og fremstå som et eksempel til efterfølgelse for verdens øvrige civilisationer. Det er funderingen af det amerikanske frihedsbegreb, som i udgangspunktet var frihed for statens indgriben i og kontrol over konfessionssamfund, altså kirkens frihed fra statslig myndighed og forvaltning, der i bredere forstand bliver til frihed for individet og civilsamfundet. Det sammenfattes i religionssociologen Robert N. Bellahs begreb om borgerreligion (civil religion), der diskuteres i kapitel 10. Med henvisning til den amerikanske civilisation, som den etableres i grænselandet, er den som forsynsbestemt baseret på universelle værdier og derfor også som exceptionel med en mission om at skabe frie samfund baseret på det protestantiske frihedsbegreb.

Der er imidlertid ikke en nødvendig konsensus om fortolkning af mytologi, hvilket også gælder myter om national identitet. Bogen kommer løbende tilbage til uenigheder og diskussioner om fortolkning af de tre myter. Det er et grundtema i bogen, at netop uenighed om fortolkning af de myter, der er konstitutive i udvikling af amerikansk verdensanskuelse, er kilde til konflikt mellem forskellige grupper i de amerikanske samfund fordi uenighederne vedrører eksistentielle spørgsmål om hvad det amerikanske ved amerikanisme er, hvad demokratiet skal være og for hvem, hvilken rolle den føderale stat skal have, hvad de grundlæggende værdier er og hvem USA tilhører. I afsnittet om *the Frontiers* analyseres en strid om forståelsen af *Winning the West*, hvor en gruppe historikere, *New Western History*, der kritiserer Turners forståelse af *the Frontier* som en proces, hvor ødemarken transformeres til amerikansk civilisation af de hvide kolonister med europæisk oprindelse, og i stedet insisterer på at *the West* var et sted, der allerede både var kultiveret, civiliseret og befolket af mennesker, nemlig oprindelige folk, sorte og asiater. Denne diskussion antog undertiden en meget ophidset og polariseret karakter, hvilket fremstilles i kapitel 4 med udgangspunkt i en kunstudstilling

i The Smithsonian American Art Museum i 1991 med malerier fra hele den periode, hvor *the West* blev del af USA.

I forlængelse af disse debatter undersøger kapitlerne 5-7 begrebet nationalisme i amerikansk historie og historiografi og sætter diskussionen af nationalisme i relation dels til modernitet under inddragelse af filosofferne Max Horkheimer og Theodor W. Adornos berømte essay ”Oplysningens dialektik”, dels til USA’s afgrænsning fra europæisk nationalisme og den europæiske nationalstat. Det vises, at der er amerikansk uvilje mod at definere USA som en nationalstat og dermed definere en særlig nation, et særligt folk som grundlaget for USA som stat, fordi USA lige fra Uafhængighedserklæringen har defineret sig i modsætning til den gamle verden, Europa. Ikke desto mindre opstår der, som bl.a. Harvardprofessoren i historie Jill Lapore har gjort opmærksom på, op til borgerkrigen og uenighederne mellem Nord og Syd om slaveri en strid om USA skulle være et liberalt demokrati for hele den brogede befolkning eller et illiberalt begrænset til de hvide kristne (White Anglo Saxon-Protestants, WASP). Hun understreger, at denne konflikt aldrig er blevet løst og derfor stadig er et stridspunkt i amerikansk kultur og politik. Med andre ord, at racisme fremdeles er en stor udfordring i det amerikanske samfund. I stedet for nation og nationalstat ses især fra første halvdel af det 20. århundrede ideer om at definere det amerikanske gennem beskrivelse af USA som amerikansk civilisation (Beard), hvor civilisationsbegrebet trækker lange tråde tilbage i USA’s intellektuelle historie. Civilisationshistorie ses som alternativ til nationalhistorie, hvor civilisation defineres i økonomiske og materielle forhold. Samtidig opstod ideen om tværfaglige studier af amerikanisme (Parrington), der udviklede sig til amerikanske studier og navnlig etablerede sig på universiteterne efter Anden Verdenskrig. Her var fokus på de amerikanske værdier og principper med henvisning til mytologien: visionen om at skabe det liberale samfund med lige rettigheder til alle blev set som udtryk for genuine amerikanske værdier, *the Creed*, der ganske vist i lange perioder ikke blev realiseret, men som i takt med den historiske udvikling kunne virkeliggøres i en proces, der hele tiden er i gang: USA bliver bedre og bedre, er fortællingen. Forståelsen er, at med folkemordet på de oprindelige folk, slaveriet og racismen har USA sine sorte kapitler, men USA er konstant på vej til at overvinde dem med sine universelle værdier som fast ledetråd. Nationalisme defineres ved bestemmelsen af folket; amerikanisme ved bestemmelse af værdier og principper. Perry Millers studier og undervisning i den tidlige puritanisme ved Harvard University er eksponent for denne udvikling og den gennemslagskraft myten om *As A City Upon A Hill* fik under og efter den kolde krig. Historiografisk redegør kapitlerne således for to tendenser inden for historieforskningen, der slår igennem efter Anden Verdenskrig, nemlig dels udviklingen af amerikanske studier, dels fragmenteringen af

historiefaget i det, der kan kaldes bindestregs-historieskrivning forstået som den lille, f.eks. minoriteternes og kønnes historie, og den store globale, hvorimod der ikke var plads til den syntetiserende nationale historie. Det kritiseres af historikere som Carl N. Degler og Jill Lepore, der begge har skrevet store syntetiserende værker med samlet fortolkning af USA's historie. Deres kritik er, at det i lange perioder ikke var de professionelle faghistorikere, der skrev fortællingen om amerikanisme i USA's historie og ville det fortsætte, ville den fælles historie, der skulle samle amerikanerne om amerikanisme som identitet, overlades til "charlataner, lakajer og tyranner" (Lepore) og udarte i uendelige ideologiske konflikter om amerikansk identitet. Der henvises til, at en analog kritik rejses af filosofen Richard Rorty i hans essay *Achieving our Country. Leftist Thought in Twentieth-Century* fra 1998.

Del 2

Kapitel 8 – 10 uddyber debatterne om forholdet mellem politik og religion dels i forhold til betydningen af relationen mellem reformation og frihed, dels i en videreførelse af diskussionen om amerikanismens og mytologiens nøglebegreber om universalisme og exceptionisme. Definitionen af amerikanisme som principper og værdier og udvikling af borgerreligion forstået som almene henvisninger til det guddommelige og forsynsbestemte som ikke kun protestanter, men også katolikker, jøder, muslimer og folk fra andre trossamfund kan genkende sig i, forhindrer dog ikke, at racespørgsmål er en konstant kilde til konflikter og dermed underminerer fortællingen om USA som *a social melting pot*: Der skulle gå op til anden halvdel 1800-tallet før katolicisme begyndte at blive accepteret som konfession i samklang med amerikanisme, det såkaldte Jim Crow system, der udviklede sig som de facto apartheid system efter borgerkrigen, fortsatte helt frem til borgerrettigheds demonstrationerne i 1960'erne og racekonflikter udgør stadig kilde til store konflikter i dag. Den nødvendige forsoning mellem Nord- og Sydstaterne (Abraham Lincolns Gettysburg tale) nedprioriterede reel ligestilling mellem sorte og hvide amerikanerne (Du Bois) og problemerne har fortsat trods to perioder med en sort præsidentfamilie i Det Hvide Hus. En lang række af de sociale problemer og konflikter, amerikanismen og *the Creed* skulle løse er blevet skubbet til side af det amerikanske fremskridt (jvf maleriet af John Gast: *American Progress* på bogens forside). Racisme og borgerlig forskelsbehandling fortsatte efter borgerkrigen i den periode, der kaldes *The Gilded Age*, hvor industrialisering buldrede derudaf, infrastruktur blev kraftig udbygget, de store kapitalvirksomheder tjente kolossale summer samtidig med, at uligheden voksede, delvis som følge af stor immigration, raceproblemer og konflikter mellem forskellige etniske grupper voksede og fattigdom blev stadig mere udbredt.

I slutningen af 1800-tallet havde kløften mellem uligheden og fattigdommen i kontrast til de succesrige kapitalmonopolers grådige begær efter stadig mere profit vokset sig så stor, at den truede med at rive det amerikanske samfund fra hinanden og igen undergrave den føderale stat. Problemerne var bagsiden af stor kapitalistisk og militær succes med opfyldelsen af *Manifest Destiny*, udbygningen af infrastrukturen, navnlig jernbanenettet, udviklingen af USA til global økonomisk magtfaktor, der dog stadig holdt sig fra at blande sig i internationale politiske affærer i Europa, men alligevel i stigende grad krævede adgang til markederne i Østasien, ikke mindst i Kina, som navnlig Frankrig og England sad på. I kapitlerne 10-11 vises hvordan polariseringen på den ene side førte til progressive grupper, der krævede socialpolitik, fagforeninger, regulering af de store kapitalvirksomheder og lige rettigheder, herunder for kvinder. På den anden side stod store grupper af succesrige forretningsfolk, hvoraf mange kritiserede socialpolitik med henvisning til socialdarwinisme, hvor de hævdede socialpolitik ville underminere ”*survival of the fittest*” dynamikken og svække civilisationen. Socialdarwinisme, oversættelse af evolutionsteorien til at gælde samfundsudvikling, var populær som vulgær ideologisk liberalisme og fik indflydelse både på indenrigs- og udenrigspolitiske debatter, hvor de progressive var kritiske over for teorien.

Denne periode kaldes den progressive æra (1897-1920) og den er i høj grad karakteriseret ved den politik, de to præsidenter Theodore Roosevelt og Woodrow Wilson stod for. Kapitlerne 12-15 er viet til grundig diskussion af deres politiske programmer, hvor der peges på, at de begge annoncerede og gennemførte store nationale reformprogrammer, der adresserede de sociale og økonomiske problemer, men også, at de begge globaliserede USA forstået på den måde, at USA i perioden blev en stadig vigtigere magtfaktor i international politik. I bogen defineres perioden efter inspiration fra den tyske begrebshistoriker Reinhart Koselleck ’saddeltiden’, der skal indikere, at USA i perioden indledte, hvad der er blevet kaldt ’det amerikanske århundrede’: amerikansk geopolitisk tænkning introduceres med teorier om nødvendigheden af at styrke flåden, USA indleder krig mod Spanien og besætter Filippinerne i en lang og blodig krig, Roosevelt formulerer sit *corollary* til Monroedoktrinen, involverer sig i internationalt diplomati og skriver om USA’s opgave at udvikle laverestående civilisationer under inspiration fra sine egne erfaringer i *the Frontier*. Woodrow Wilson beordrer fatale foregribende militære angreb i Mexico, sender USA ind i Første Verdenskrig og engagerer sig i fredsforhandlingerne i Versailles efter krigen med en vision om at skabe fred i verden. Både Roosevelt og Wilson tildeles Nobels fredspris for deres globale engagementer. Diskussionerne af navnlig deres sikkerheds- og udenrigspolitik baserer sig på grundige læsninger i begges i øvrigt omfangsrige forfatterskaber inklusive taler og andre kilder samt naturligvis under inddragelse af

faglitteratur i receptionshistorien. Det er i denne periode, at USA sadler om fra kontinental sikkerhed i den vestlige hemisfære til globalt engagement og det er i denne periode, at begreber om international sikkerhed på skuldrene af den sikkerhedspolitiske tænkning under USA's ekspansion og under indflydelse af amerikansk mytologi formuleres. Selvom USA efter afvisningen af at deltage i Folkeforbundet nedtoner sit militære engagement globalt, er det teorier fra den progressive æra, der gribes til, da USA efter Anden Verdenskrig sætter sig i spidsen for etablering af internationale organisationer samt udvikler alliancepolitikken. I kapitel 12 vises, at parallelt med indledningen af USA's globale engagement i den progressive æra etablerer amerikanske internationale studier sig på universiteterne og interessant nok faktisk som områdestudier, der bla. undersøger og diskuterer hvordan laverestående civilisationer (som Filippinerne hvor USA var dybt engagerede) kan udvikles til demokratier efter forbillede af USA. Det første akademiske tidsskrift for amerikanske internationale studier hed meget betegnende *Journal of Race Development* (Vitalis).

Nøglebegreberne hos Theodore Roosevelt sikkerheds- og udenrigspolitik er civilisation og magt baseret på styrke. Hans Corollary kan ses som en globalisering af Monroedoktrinen, at det påhviler USA at løfte civilisationer op og korrigere, respektive straffe dem, der gør sig skyldige i "wrongdoings". Han er ikke i tvivl om, at USA er den bedste civilisation og at den skal udbredes med magt. Bogen viser, at Roosevelt også forholder sig til debatten om socialdarwinisme, som han tager kritisk afstand fra og i stedet er tiltrukket af en anden evolutionist, Jean-Baptiste Lamarck, der blev kendt for sin teori om at erhvervede egenskaber kan nedarves. Det vises, at magt og civilisation udgjorde hjørnestenene i Roosevelts sikkerhedspolitiske tænkning, hvor civilisation ofte kan ses som synonym for amerikansk modernisering, hvorfor begrebet udvikling også er helt centralt i hans tænkning om kampen mellem civilisationer.

Woodrow Wilsons tænkning er mere kompliceret end Roosevelts. Forfatterskabet er omfattende og i store træk influeret af Wilsons presbyterianske tro og hans opvækst i sin fars menighed i Augusta, Georgia, hvortil familien flyttede fra Staunton, Virginia, da Wilson var knap 2 år samt ikke mindst Wilsons egne teologiske studier. Der er i receptionshistorien ingen tvivl om, at den calvinistiske tro øvede stærk indflydelse på Wilsons uddannelse og studier (Link, Mulder), hvorimod der er strid om hvorvidt den influerede på den modne mands politik, først som guvernør og senere som præsident (Milton Cooper Jr., Magee, Babik). Denne debat analyseres i bogen, der finder det overbevisende godtgjort, at Wilsons politik er stærkt influeret af calvinsk teologi. Analyser foretages gennem læsninger af Wilsons værker om stat og regeringsform, hvor han argumenterer for styrkelse af præsidentembedet og svækkelse af checks and balances systemet og fremhæver selvstyre, samt under

inddragelse af nyere forskning. Der peges på, at Wilson var konsekvent i sin racisme både som rektor for Princeton University og i forvaltningen af sit præsident embede. Den største diskussion er dog debatten om begrebet 'national selvbestemmelse', som blev et nøglebegreb i hele forløbet op til Versaillesforhandlinger i Paris. Bogen dokumenterer, at begrebet faktisk ikke er Wilsons, hvorfor det store spørgsmål er, hvorfor han ikke tog direkte afstand fra det. Den diskussion tages op sammen med andre paradoksale forhold i Wilsons tilgang til og håndtering af fredsforhandlingerne, herunder kravet om åbenhed, mens han i praksis udviste stor hemmelighedsfuldhed. Bogen konkluderer, at Wilsons vision for en fred efter Første Verdenskrig mere var en religiøs vision end en politisk gennemtænkt model. Der argumenteres for i kapitel 15, at Wilsons ideer kan karakteriseres som politisk teologi, altså religiøse ideer omsat til verdslige politiske begreber.

Konklusionen er, at både Roosevelts politiske teori om civilisation, magt og udvikling og Wilsons om Folkeforbundet er rodfæstet i amerikansk mytologi med rødder i protestantisk teologi og for Roosevelts vedkommende navnlig i myten om *the Frontiers*.

De sidste kapitler i Del 2, kapitel 16-19, undersøger frihedsbegrebet, som er helt centralt i amerikansk mytologi, borgerreligion og politiske tænkning. Det definerer USA's styre- og regeringsform som republikanistisk fremfor liberalt. Udgangspunktet tages i, at der i det engelske sprog anvendes to begreber for frihed, nemlig *freedom* og *liberty*, og at de etymologisk henviser til forskellige traditioner for definition af frihed: *freedom* refererer til en nordisk-germansk tradition, hvor frihed er fællesskabets, samfundets, frihed for ydre indblanding og tvang og hermed beskyttelse af medlemmernes sikkerhed. Heroverfor en latinsk-mediterran tradition for *liberty*, hvor frihed knytter sig til samfundsmedlemmets (private) frihed og rettigheder (*libertas*). Begge traditioner indskrives i USA, men med en klar vægtning af fællesskabets og samfundets, herunder menighedernes, frihed fra ydre tvang, der også omfatter frihed for statens og de statslige institutioner og myndigheders indblanding og kontrol med de frie samfund i staten. I republikanisme er det vigtigt at sørge for, at regeringen og staten ikke kan udøve vilkårlig magt. Omvendt forventes ubetinget loyalitet til fædrelandet, patriotisme, og at medlemmerne udviser borgerdyd, herunder pligt til at deltage i det offentlige især med henblik på at garantere fællesskabets frihed og dermed borgernes sikkerhed. Denne politiske tænkning trækker også på en græsk-romersk tradition med tråde over over italiensk og britisk politisk teori, der defineres som republikanisme (Pocock, Skinner). Selvom den amerikanske forfatning med sine første tilføjelser, *Bill of Rights*, også indskrives i en oplysningsfilosofisk og liberal tradition (Paine) argumenteres der i bogen for, at den amerikanske styreform skal forstås som republikanistisk og ikke som liberal. Som eksempel på dette analyseres

begrebet *Ordered Freedom*, som blev synlig med de mange Posters med ordre om at melde sig til hæren, der prægede gadebilledet efter Wilsons erklæring om USA's deltagelse i Første Verdenskrig.

Kapitel 18 og 19 er opsamling på Del 2, der diskuterer hvordan mytologi omsættes i sikkerhedspolitikken og indgår i amerikansk verdensanskuelse.

Del 3

Del 3 er disponeret i tre store kapitler, hvor det første, kapitel 20, diskuterer sekularisme, kapitel 21 paradigmeskiftet i amerikansk sikkerhedspolitik efter Anden Verdenskrig og opbygningen af den amerikanske sikkerhedsstat og kapitel 22 undersøger amerikansk sikkerhedspolitik efter den kolde krigs afslutning og 9/11 frem til Joe Biden administrationen, bla. som den kommer til udtryk i den nationale sikkerhedspolitiske strategi fra oktober 2022 og konfrontationen med Kina.

I bogens første to dele dokumenteres, hvor stor en rolle reformeret kristendom spiller i amerikansk mytologi og sikkerhedspolitisk tænkning. Dette står i umiddelbar kontrast til, at USA i sin forfatning er defineret som sekulær med adskillelse af kirke og stat. Det nødvendiggør refleksion af, hvordan sikkerhedspolitikken både kan basere sig på en religiøs verdensanskuelse samtidig med, at USA defineres som sekulært. Efter en teoretisk-filosofisk diskussion af sekularisme analyseres betydningen af sekularisme i fire eksemplariske studier med henblik på at vise, hvor komplekst begrebet er og hvor forskelligartet det historisk udspiller sig i forskellige sammenhænge. De fire studier undersøger Danmark, Frankrig, Mellemøsten og USA. Specielt om USA konkluderes på baggrund af analyse af den amerikanske reception af den franske revolution, der skabte stor polarisering netop på spørgsmålet om forholdet mellem politik og religion, samt med henvisning til den canadiske filosof Charles Taylors omfattende studier i sekularisme, at adskillelse mellem kirke og stat i USA ikke skulle føre til mindre religion, men faktisk sikre plads til, at religion, navnlig reformeret kristendom, kunne udfoldes frit i samfundet, herunder i det offentlige rum. Det understøttes af Bellahs tese om borgerreligion. Der er således ingen modsætning mellem den amerikanske verdensanskuelse baseret på protestantisme og den sekulære forfatning, men det viser, hvor komplekst et begreb sekularisme er.

Kapitel 20 afrundes med analyse af den hyppigt citerede såkaldte 'demokratitese', at demokratier ikke går i krig med hinanden, der ofte fremsættes med reference til den tyske filosof Immanuel Kants lille skrift *Den evige Fred*. Tesen anvendes som legitimation af (militant) udbredelse af demokrati fordi det menes at skabe større sikkerhed i verden, hvilket var et gennemgående argument i George

W. Bush administrationens militante udbredelse af demokrati i Mellemøsten i forbindelse med Irakkrigen i 2003. Det vises, at Kant ikke henviste til demokrati, som han definerer som despotisk, men til republikanisme defineret som retsstat med en oplyst befolkning. Det vises også, at selvom der historisk kan argumenteres for, at demokratier har lille tilbøjelighed til at gå i krig med hinanden, er de særdeles krigeriske over for ikke-demokratier, hvor USA siden Anden Verdenskrig indiskutabelt globalt har været den mest krigeriske stat med gennemgåede bred opbakning fra sine allierede blandt vestlige demokratier.

I kapitel 21 fremstilles hvordan ideen om *free security* opgives efter angrebet på Pearl Harbor i 1941, der har som konsekvens, at USA gennemfører et paradigmeskifte i sikkerhedspolitikken. Det var på vej med Woodrow Wilsons idé om Folkeforbundet, men blev sat i bero da kongressen nedstemte ratificering af Versailles-traktaten. *Free security* henviser til, at det nordamerikanske kontinent, hvor USA har hegemonisk magt (bortset fra Canada), geografisk er sikkert mod intervention udefra, fordi det er omgivet af de to oceaner Stillehavet og Atlanterhavet samt har stabil grænse med Canada, som ligger op til Ishavet i nord. I slutningen af 1930'erne åbnes imidlertid en diskussion om nødvendigheden af at opruste og have en stående hær i beredskab bla. med henvisning til, at udvikling af fly har gjort verden mindre og derfor kontinentet mere sårbart for angreb af fjendtlige magter (Pendleton Herring). Pearl Harbor angrebet bekræftede, at USA var sårbart og viste også, at USA manglede en strategisk efterretningstjeneste. Diskussionerne under og navnlig efter Anden Verdenskrig førte til den store sikkerhedsreform (The National Security Act) i 1947, der oprettede the National Security Council (NSC) og dermed rykkede den militære ledelse helt ind i hjertet af Det Hvide Hus samt etablerede den strategiske efterretningstjeneste CIA. I 1950 blev dokumentet NSC-68 udfærdiget af NSC, der anbefalede markant oprustning, alliancepolitik, inddæmning og afskrækkelse af USSR og kommunismen. Kapitlet viser, at selvom USA officielt forlod unilateralismen til fordel for alliancepolitik indebar den kolossale optrapning af brug af hemmelige specialoperationer, samt den konstante vækst i og af strategiske efterretningsagenturer til, at antal af unilaterale militære specialoperationer kraftigt voksede. Med reference til data fra Forsvarsministeriet i høringer i kongressen havde USA efter 9/11 hemmelige specialoperationer i mere end 80 stater i verden og derfor ved siden alliancepolitikken fastholdt sin prioritering af sikkerhedspolitisk unilateralisme Dette defineres i kapitlet 'diskret unilateralisme'. På grund af den store betydning strategiske efterretninger har fået efter Anden Verdenskrig analyseres efterretningsmæssig metode og teori og kapitlet dokumenterer de enorme udfordringer, der er i gennemførelse af korrekt analyse og at de ofte er fejlagtige med fatale konsekvenser til følge. Gennem analyse af *Pentagon Papers*

vedrørende Vietnamkrigen og etablering af særligt efterretningsanalyse kontor i Pentagon i optakten til Irakkrig i 2003 vises hvordan efterretninger i stort omfang ofte er blevet politiseret. Endelig diskuterer kapitlet igen forskellen på begreberne isolationisme og unilateralisme og gentager, at unilateralisme er et mere præcist begreb til at definere USA's sikkerhedspolitik også for ekspansionsperioden i 1800-tallet end isolationisme.

Kapitel 22 viser, hvordan USA sikkerhedspolitisk griber tilbage til de klassiske sikkerhedspolitiske begreber fra ekspansionsperioden, nemlig unilateralisme, retten til forebyggende militære angreb og hegemonisk magt, men nu i globalt perspektiv i modsætning til Monroedoktrinens definition af det amerikanske territorium og interessesfære i den vestlige hemisfære. Den amerikanske mission funderet i exceptionalisme og amerikanismens universelle principper og værdier genoptages men med vægt på begreberne demokrati og menneskerettigheder til erstatning for civilisation og nations (race) udvikling, der var nøglebegreber i den progressive æra. Det sker i to tempi efter den kolde krigs ophør: første fase er perioden med George H.W. Bush's erklæring om den nye verdensorden i 1990 og Bill Clintons vision om som unipolær magt at engagere USA i verden i en udvidelse af kredsen af demokratiske stater sådan som Fukuyama havde begrebsliggjort det med ideen om 'historiens ende'. Denne periode defineres af Samuel Huntington som 'the unipolar moment' og kapitlet viser hvordan begrebet om USA som unipolær supermagt (overmagt) definerer sikkerhedspolitikken og at USA's position og selvforståelse som exceptionel legitimerer amerikansk tilsidesættelse af reglerne i den regelstyrede verdensorden dersom det er i USA's interesse: som leder af og arkitekt for den nye verdensorden er USA samtidig hævet over denne verdensorden.

Afviklingen af den kolde krig nødvendiggjorde en ny fortolkning af global sikkerhed og USA's position i verden, hvilket blev diskuteret i forbindelse med kongressens udarbejdelse af et nyt forsvarsbudget i 1992. Der skulle skæres ned fordi den store fjende og Warszawa-pagten var opløst, hvilket nødvendiggjorde identifikation af nye trusler, som kunne begrunde et forsvarsbudget på et fortsat højt niveau, dog reduceret med op til 25%. Det førte til, at den daværende viceforsvarsminister Paul Wolfowitz på ordre fra sin chef Richard Cheney udarbejdede en ny amerikansk strategi, der blev kaldt Wolfowitz doktrinen. I kapitlet analyseres denne doktrin, der udover at foreslå den kendte præmis, at USA altid skal være i stand til at udkæmpe to regionale krige på samme tid, skal USA opretholde baser og alliancer overalt på kloden med henblik på at forhindre opstigende magter i at kunne matche USA's magt og udfordre USA som eneste (unipolære) supermagt. Doktrinen mødte stor kritik i kongressen begrundet i, at den ville føre til uendelige krige (senator Edward Kennedy) og det endte med et kompromis. Det vises, at det var denne doktrin, der i de næste anden fase udgjorde

den sikkerhedspolitiske baggrund for respons på 9/11 sådan som den defineres i George W. Bush administrationens nationale sikkerhedsstrategi publiceret i september 2002, der fremhævede amerikansk unilateralisme, anvendelse af forebyggende militære angreb og fastholdelse af unipolær magt, hvilket skulle ske gennem militær styrke og udbredelse af demokrati med ideologisk henvisning til demokratiesen. Kapitlet argumenterer for, at denne strategi kan ses som en genoptagelse af den kristne middelalders begreb om 'retfærdig krig', som med afslutningen på tredivårskrigen og den westfalske fred var blevet opgivet til fordel for en magtbalance orden, som åbnede for udviklingen af international folkeret (sammen med kolonisering uden for Europa). Den amerikanske mission er efter 9/11 opretholdelse af amerikansk unipolær magt og udbredelse af de amerikanske værdier og principper, der fortsat fortolkes som universelle og legitimeret af amerikansk exceptionalisme. Kapitlet forfølger denne tolkning gennem analyse af de amerikanske nationale sikkerhedsstrategier fra Bill Clinton til Joe Biden og viser, at Bidens strategi ligger helt i forlængelse af Wolfowitz doktrinen når den argumenterer for, at den vigtigste sikkerhedspolitiske udfordring for USA er Kina, der inden for en tiårig periode må "udkonkurreres og udmanøvreres". Kapitlet slutter med at diskutere denne strategi og rejser spørgsmålet om verden igen er på vej til en ny bipolar orden, der både har ligheder med og viser store forskelle til den kolde krig.

Konklusion

Konklusionen samler op på bogens vigtigste indsigter og konkluderer, at tilgangen med amerikansk mytologi er oplysende og givtig i fortolkningen af amerikansk sikkerhedspolitisk historie og at sikkerhedspolitik udvikles i nær sammenhæng med geomyter om national og civilisatorisk identitet. Der peges på, at de interne nationale konflikter i USA kan ses i sammenhæng med amerikansk krav om unipolær global hegemonisk magt og der diskuteres om denne situation vil føre til yderligere nationale konflikter i USA og internationalt til serier af krige og stadig større polarisering mellem Vesten og den ikke-vestlige verden. Bogen slutter således med et spørgsmål: Skal USA følge Wolfowitz doktrinen, vise vilje til unipolær magt og forsøge at bemestre historien eller udvise, som teologen Reinhold Niebuhr formulerede det, en form for ydmyghed over for historien og bruge sin magt til at arbejde for at sikre USA og Vesten i en verden af flere magtcentre? I 1996 foreslog Samuel P. Huntington *en remaking of world order*, som argumenterede for, at Vestens sikkerhed ville være afhængig af en verdensorden med flere magtcentre i balance med hinanden. Niebuhr pegede i sit essay *The Irony of American History* fra 1952 på, at overmodig amerikansk tro på, at USA kan skabe og bemestre historien rummer den ironi, at den risikerer at føre til ødelæggelse af amerikanismens sjæl. Her talte han dels i forlængelse af, dels i kor med store arkitekter af amerikanismen som John

Quincy Adams, Abraham Lincoln og John Foster Dulles samt historikere som C. Vann Woodward, Arthur M. Schlesinger Jr., Richard Hofstadter og Andrew J. Bacevich. At kritisere amerikansk vilje til unipolær global magt er derfor ikke udtryk for antiamerikanisme, men at tænke i forlængelse af gedigen amerikanisme, som den blev udviklet og arkiveret i amerikanske geopolitiske myter helt tilbage fra tiden efter republikkens etablering og frem til vore dage.